

100 let Gorske reševalne službe v Sloveniji

dodatno gradivo

100 let Gorske reševalne službe v Sloveniji

Začetki reševanja v gorah

Nesreče pri delu, povezane z gorami, so se dogajale že precej nazaj. Tako lahko beremo v knjigi dr. Franceta Malešiča Spomin in opomin gora (Didakta 2005) zanimive zgodbe za katere pa je skupno, da so se vse končale žalostno. Tako so 2. januarja 1777 iz Srednjega Vrha nad Martuljkom odšli domačini, da bi nakrmili ovce. Plaz novega snega je zasul vseh osem skupaj s psom, ki ga je eden od lastnikov imel s seboj. Domačini so lahko šele dan kasneje izpod debele snežne odeje izkopal trupla osmih vaščanov. Pes je preživel.

Gorska reševalna
zveza Slovenije

SI-4101 Kranj
Bleiweisova cesta 34, p. p. 245

T: +386 4 238 27 27

F: +386 4 238 27 25

E: grzs@siol.net

Če so v prvih začetkih pomagali ponesrečenim le tisti, ki so bili »pri roki«, pa se je z razvojem »turistike« začelo spreminjati tudi pri reševanju v gorah. Turiste so najprej začeli voditi po gorah pastirji ali lovci, ki so ta področja najbolj poznali. Prav ti pa so priskočili na pomoč tudi v nesreči. Prav prvo znano reševanje je bilo na vrhu Triglava, ko je strela ubila Antona Korošca, leta 1822, ko so vodniki spremljali stotnika Antonia von Bosia, ki je imel nalogo sestaviti trigonometrično omrežje Kranjske. Šele pomoč vodnikov in nosačev z Bohinja je zadostovala, da so truplo prenesli v dolino.

Naše gore so postale vedno bolj zanimive za avstrijsko-nemško planinsko društvo (DAV). To je v krajih pod gorami organiziralo reševalne skupine iz domačih vodnikov. Ti so ob nesreči odšli pomagat. Tako so na primer v Mojstrani imeli leta 1902 reševalno službo, ki jo je vodil Filip Winzig. Nosači ponesrečenec so bili najeti in za to delo plačani, vodniki-reševalci pa so svoje akcije opravljali prostovoljno in brezplačno. V gostilni Košir je planinska organizacija imela omarico prve pomoči z nekaj sanitetnega materiala. Prvo reševalno akcijo so imeli na novo odprti Tominškovi poti septembra 1903, ko se je poškodoval fotograf Anton Gregorc. Ponesrečeni je tri dni klical na pomoč in slabel, preden so ga slišali. Rešili so ga lovci in gorski vodniki. Za zasluge pri reševanju pa sta Janez Rabič in Tomaž Lakota prejela posebno pohvalo od dunajskega ministra za zunanje zadeve.

Ustanovitev prve slovenske reševalne postaje v Kranjski Gori

Na novo ustanovljeno **Slovensko planinsko društvo (SPD)**, je prav tako želelo ustanoviti reševalne skupine za pomoč ponesrečenim. Po nesreči dr. Josipa Cerka na Stolu aprila 1912 sta zdravnika **dr. Josip Tičar** in **dr. Jernej Demšar** dala pobudo za ustanovitev prve gorske reševalne postaje v Kranjski Gori.

Po prvi svetovni vojni se je SPD ukvarjal predvsem z urejanjem planinskih poti in gospodarjenja s kočami. To ni bilo za mlade alpiniste, ki so se zaradi tega združili v **Turistovski klub Skala**. In prav iz vrst skalašev so prihajali reševalci, ki so bili kos zahtevnim reševanjem, ki so se pojavljala. Prav to je bilo vzrok, da so reševalne odseke pri SPD združili v Centralni reševalni odsek. Zanimivo, da so imeli tudi poseben sklad iz katerega so plačevali stroške reševalnih odprav. Reševalni prispevek v sklad so nabirali v kočah SPD. Načrtno so začeli urejati vzgojo reševalcev, nabavo opreme in sodelovati z avstrijskimi in nemškimi reševalci. Pomemben mejnik je bila izdaja knjige dr. Bogdana Breclja Prva pomoč in reševanje v gorah. Poleg uporabnih napotkov iz prve pomoči in reševalne tehnike je bila opisana tudi organizacijska struktura službe.

Druga svetovna vojna je zahtevala krvni davek tudi med reševalci. Po vojni so na Jesenicah organizirali Centralo GRS, ustanavljati pa so začeli postaje po različnih krajih v Sloveniji. Organizacija se je krepila in pripravljena je bila na zahtevne akcije. Leta 1952 je v Špiku v nesreči umrlo pet alpinistov. Ta nesreča je povzročila spor med reševalci, kar je povzročilo reorganizacijo službe. Sedež se je iz Jesenic preselil v Ljubljano in služba se je oblikovala kot **Komisija za GRS pri Planinski zvezi Slovenije (KGRS)**. Naloga KGRS je bila povezati postaje s terena in urejati skupne zadeve kot so doktrina GRS, enotna vzgoja in sodelovanje s policijo in vojsko.

Tako sta že leta 1955 načelnik GRS dr. Miha Potočnik in dr. Andrej Robič sodelovala na ustanovnem sestanku novo nastale **Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR)**. Zanimivo za IKAR je, da so ustanovni člani gorsko reševalno organizacijo zasnovali kot samostojno organizacijo. Niso jo vezali na Mednarodno zvezo planinskih organizacij (UIAA). Mednarodno sodelovanje je bilo pomembno predvsem na področju tehnične opreme in vzgoje. Po vzoru IKAR-ja je KGRS ustanovila svoja delovna telesa v obliki podkomisij.

Podkomisija za vzgojo in tehniko je bila tista, ki je skrbela nad usposobljenostjo reševalcev, spremljala tehniko reševanja in razvoj tehnične opreme ne samo doma ampak se uspešno vključuje v mednarodno izmenjavo. Leta 2001 je Pavle Oman je napisal Priročnik Osnovna tehnika GRSS . V priročniku so bili opisani in s skicami nazorno prikazani postopki gorskega reševanja.

Zdravniška podkomisija je aktivno skrbela za usposabljanje gorske reševalce iz nudenje prve pomoči ponesrečenim ali poškodovanim, zdravniki pa so v okviru svoje strokovne usposobljenosti prenašali znanja iz zdravniške stroke v delo GRS. Sproti so usklajevali doktrino reševanja ter podajali znanje reševalcem v skladu z aktualnimi novostmi v medicini.

Podkomisija za reševanje izpod plazov je združevala strokovnjake na področju reševanja iz plazov. Kljub raznim tehničnim pomagalom, ki jih uporabljamo za primere, če nas zasuje plaz, je še vedno pestisti, katerega odličen voh uporabljamo pri iskanju zasutih ali pogrešanih oseb. V tej podkomisiji so delovali tudi strokovnjaki, ki se ukvarjajo s proučevanjem snežnih plazov. Pavle Šegula je v okviru IKAR-ja pripravil šest jezični slovar z naslovom Sneg in plazovi (leta 1995).

Podkomisija za opremo je stalno skrbela za nabavo sodobne in funkcionalne opreme. V njej so sodelovali strokovnjaki kateri so usklajevali nabave med KGRS in postajami ter posameznimi podkomisijami.

Podkomisija za letalsko reševanje se je oblikovala z uvajanjem helikopterja kot sredstva za pomoč pri prevozu in reševanju v gorah. Naloga te podkomisije je bila, da skrbi za vzgojo in usposabljanje reševalcev za delo s helikopterjem. Z uvajanjem helikopterja se je predvsem skrajšal čas prihoda reševalcev do ponesrečenca in pa sam prevoz ponesrečenca do zdravniške oskrbe. Na ta način je bilo rešeno marsikatero življenje.

Podkomisija za zveze je sledila razvoju tehnike z uporabo radijskih postaj, ki jih reševalci potrebujemo za medsebojno sporazumevanje. Zveze so pomembne pri komuniciranju med reševalci, s posadkami helikopterjev, centri za obveščanje, policijo, vojsko in planinskimi postojankami.

Podkomisija za informiranje je skrbela za stike z mediji in skrbno izvajala analizo reševalnega dela. Zaključke takih analiz je predstavljala na tiskovnih konferencah z namenom obveščanja gorniške javnosti

o delu reševalcev. Analize reševalnega dela pa so posledično vplivale tudi na razvoj gorskega reševanja skozi vsa leta.

V letu 1997, ko se je KGRS pripravljala, da obeleži petinosemdeset let uspešnega delovanja GRS, se je na Okrešlju zgodila huda nesreča pri usposabljanju reševalcev letalcev za delo s helikopterjem. Na vaji je umrlo pet gorskih reševalcev. To je bil hud udarec ne samo za svojce ponesrečenih, ampak vse reševalce. Reševalci so skupaj s podporniki ustanovili **Sklad Okrešelj** za pomoč otrokom ponesrečenih reševalcev pri šolanju.

Pojavila se je težnja po reorganizaciji KGRS, katero je omogočal takratni Zakon o društvih. Dodatno je k temu prispevalo dejstvo, da KGRS kot sekcija v sklopu PZS pri FIHU ni uspela prikazati statusa humanitarne organizacije v skladu z veljavno zakonodajo. Postopoma je 15 postaj GRS pri Planinskih društvih (PD) uredilo samostojni pravni status kot Društva GRS.

Gorska reševalna zveza Slovenije (GRZS) je bila ustanovljena 15. maja 2006 v Ribnem pri Bledu in je samostojna pravna oseba s statusom humanitarne organizacije. GRZS združuje 15 Društev GRS in dve postaji GRS pri PD. Zveza ima svoj sedež v Gasilnem domu v Kranju. GRZS vodi na Zboru gorskih reševalcev voljeno predsedstvo s predsednikom Igorjem Potočnikom na čelu. Vsa Društva GRS pa imajo svoje predstavnike v Upravnem odboru GRZS. Bivše podkomisije so se v GRZS preimenovali v Komisije, katere vodijo izvoljeni predsedniki. Delo komisij pa medsebojno koordinira Strokovna komisija. Zveza ima tudi voljeni Nadzorni odbor kateri nadzira finančno in materialno delovanje zveze.

GRZS tvorno sodeluje s PZS, obe organizaciji pa sta z namenom čim boljšega preventivnega delovanja ustanovili skupno posvetovalno telo Gore in varnost.

Financiranje gorskega reševanja od 1952 ni bilo urejeno sistemsko. Najprej je bilo to v okviru PZS, nato pa z vsakoletnimi dogovori o sofinanciranju posebnih enot civilne zaščite.

Po sprejetju **Zakona o naravnih in drugih nesrečah (ZNDN)** je GRS dobila status javne službe in s tem se je uredilo tudi sistemsko sofinanciranje gorsko reševalne dejavnosti. Financiranje GRZS torej poteka v skladu s pogodbo z **Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR v okviru Ministrstva za obrambo MORŠ)**. Zakon pa reševalcem nalaga tudi, da poleg reševanja v gorah in drugih težko dostopnih terenih s svojim znanjem in opremo rešujemo še ljudi in premoženje ob naravnih in drugih nesrečah (Log pod Mangartom leta 2000, poplave Gorenjska v letu 2007, nesreče na žičniških napravah,...).

Pomemben del financiranja delovanja GRZS se izvaja tudi iz sredstev **Fundacije humanitarnih in invalidskih organizacij (FIHO)**, ki je bila ustanovljena 1998 leta in iz Loterije Slovenije prejema potrebna finančna sredstva za delovanje.

Reševalno delo

Gorsko reševalno službo se v Sloveniji aktivira preko telefonskega klica 112 - klic v sili - ali pa z prijavo v obveščevalnih točkah GRS v planinskih postojankah ali planinskih kmetijah. Klic v sili prestrežejo Regijski centri za obveščanje URSZR, kateri imajo nalogo aktivirati pristojno reševalno službo na določenem območju.

Iz analiz, katere skrbno pripravlja Komisija za informiranje in analitiko je razvidno, da je reševalnega dela iz leta v leto več, saj je bilo leta 1997 v Sloveniji skupaj 203 reševalnih akcij, leta 2007 je bilo 348 reševalnih akcij, leta 2011 pa 406 reševalnih akcij v gorah in drugih težko dostopnih terenih. Največ nesreč v gorah se

zgori med hojo po poteh zaradi zdrsov in posledično padcev.

V obdobju od 1998 – 2011 se je število reševalnih akcij močno povečalo na območjih Tolmina, Bohinja in Bovca, kjer so se v tem obdobju pojavili razni adrenalinski športi, število turističnih obiskov naših gora pa se iz leta v leto tudi dviga.

Reševanje se seli iz visokogorja v sredogorje, kjer večina obiskovalcev lahko svojo aktivnost izvaja preko celega leta. V visokogorju je za množice obiskovalcev primeren le poletni čas. Ena od ugotovitev je povezana tudi z vključevanjem držav v Evropsko unijo. Za planince iz vzhodnih držav so se odprle tudi gore Dolomitov in Centralnih Alp, kar potrjujejo reševalci s povečanjem reševanj na teh področjih. Pogostejši so primeri reševanja mladih planincev, ki se podajo v gore neprimerno oblečeni in brez potrebnega znanja kam sploh gredo (belgijski skavti 2008). Taki obiskovalci gora živijo v svetu računalniških iger, kjer imajo junaki tudi več življenj. Na splošno velja prepričanje, da hiter način življenja pomeni tudi v gorah v kratkem času veliko doživeti in adrenalin je gonilo tega.

Ugotavljamo, da je pogostost nesreč večja ob koncu tedna in v poletnih mesecih. Zaradi tega smo reševalci že leta 2000 skupaj z URSZR, Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za notranje zadeve, na Brniku organizirali dežurstvo ekipe za helikoptersko reševanje v gorah. V dežurni ekipi so poleg posadk helikopterjev policije ali vojske še reševalec letalec, zdravnik reševalec letalec in policist gorske enote Policije. Ob sporočilu o nesreči dežurna ekipa takoj poleti na kraj nesreče.

Napotki obiskovalcem gora

Preden se odpravimo na turo, si doma naredimo podroben plan dogodkov, kako bo tura potekala. V plan moramo vgraditi tudi vse možne spremembe med turo, zaradi vremenskih sprememb ali težave članov skupine. V visokih gorah so še dolgo v poletje posamezne grape preko katerih vodijo poti zasnežene, za varen prehod nam bodo v pomoč dereze in cepin. Saj sta v statistikah reševalcev vsako leto zdrs in padec najpogostejša vzroka za nesreče. Z veseljem ugotavljamo, da vedno več obiskovalcev gora, ne samo alpinistov, nosi čelado. Med tehnično opremo za hojo po zavarovanih planinskih poteh sodi komplet za samovarovanje. Osebna zaščitna oprema, kakor tudi tehnična oprema, mora biti skrbno vzdrževana in pomembno je, da tehnično opremo znamo uporabljati. V vročih poletnih dneh imejmo s seboj zadosti osvežilne tekočine, kreme za zaščito pred sončnimi opeklinami in pokrivalo za zaščito glave. Vremensko dogajanje preko dneva je dinamično (nevihte, strele) in zato upoštevajmo, da turo začnemo zgodaj zjutraj. V nahrbtnik poleg zaščitne opreme, hrane, sodi še oprema za prvo pomoč. V zadnjih letih ko je pokritost gorskega sveta s signali mobilnih operaterjev zelo dobra, zato nam bo ob nesreči za klic na pomoč veliko pomagal mobilni telefon. Kličemo na brezplačno telefonsko številko 112. V centrih za obveščanje je operater, ki pozna postopke, kako aktivirati gorske reševalce.

Podatki: Analize reševalnega dela GRS in spletna stran GRZS <http://www.grzs.si/>

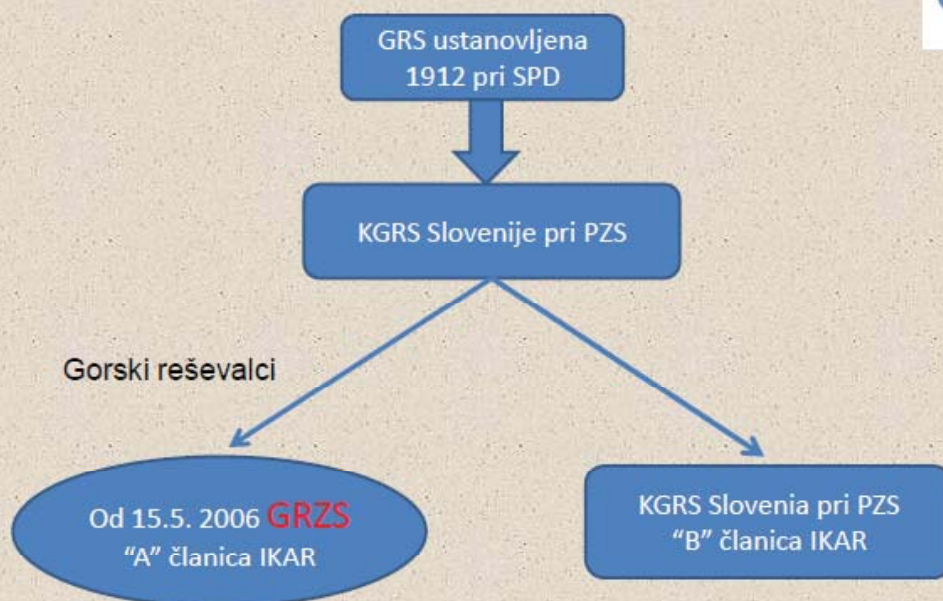
Avtorja: Ljubo Hansel in Dušan Polajnar (2012)

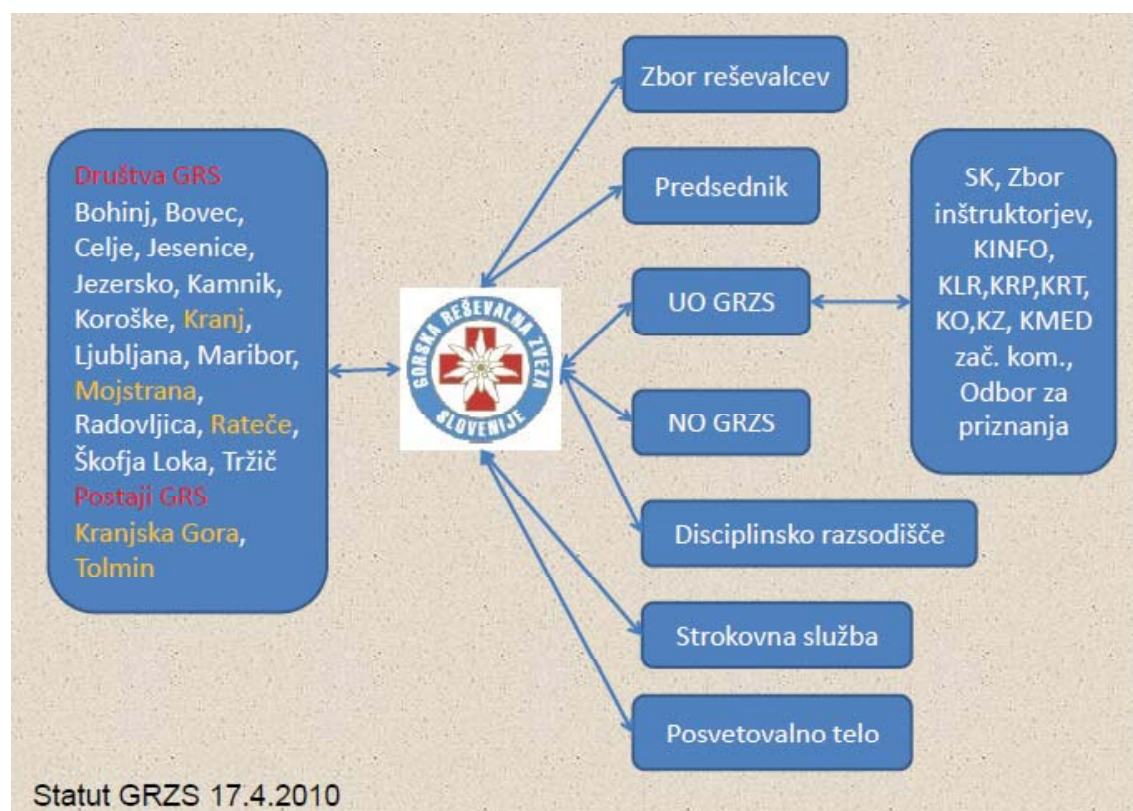
Služba za reševanje v gorah je bila
ustanovljena 16. junija 1912.
Članica IKAR od leta 1955.

Ob nesreči v
gorah pokliči ((112))

Gorska reševalna zveza Slovenije

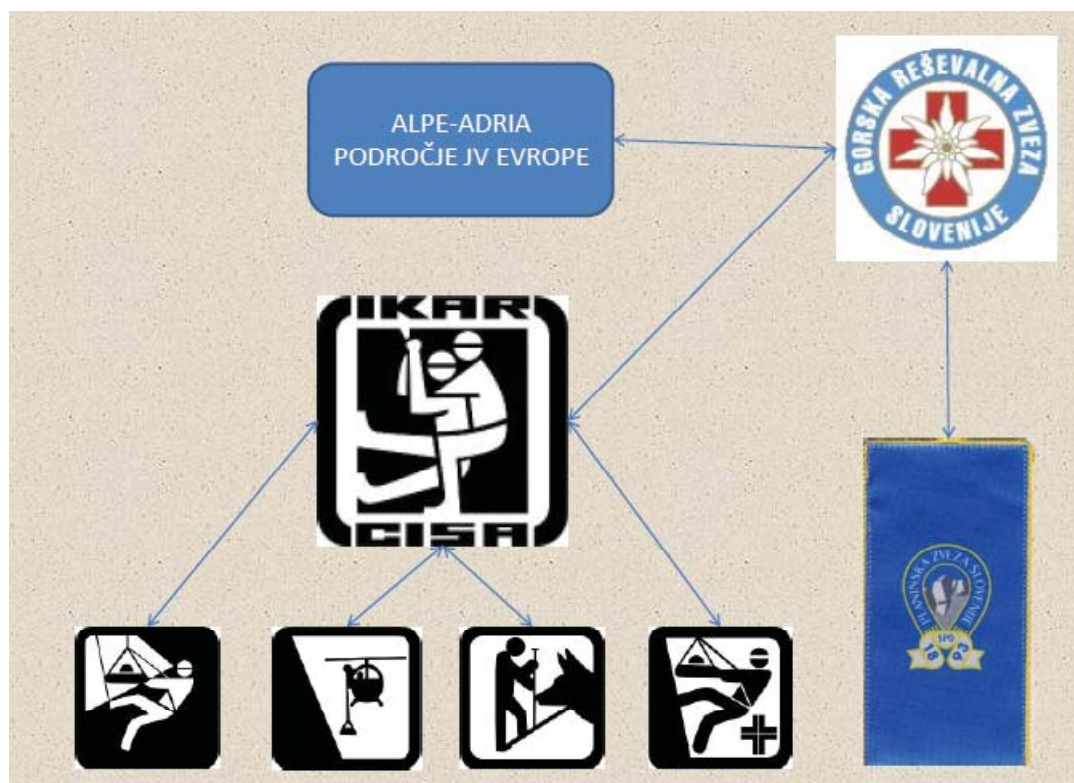

Razlika med članicami IKAR je v tem, da so A članice tiste organizacije na ravni držav, ki se ukvarjajo z reševanjem (GRZS), B članice pa so organizacije na ravni držav, ki se ukvarjajo z organiziranjem planinstva in preventivo (PZS).

Statut GRZS 17.4.2010

GRZS in njeni organi

Sodelovanje GRZS z sorodnimi organizacijami

